



**MAANAJ VEELJEME
LOHKEHTÆJJABIHKEDIMMIE**

MANNASINIE MAANAJ VEELJEME?

Gæjhtoe dijjese, Ööhpehtimmiedirektoraate, Sparebankstiftelsen, Norad j'ih Bufdir, beetnehvierhtiej ävteste Maanaj Veeljemasse 2021

Gellie maanah j'ih noerh tuhtjeh politihke lea ov-rovne j'ih geerve guarkedh. Annje vaenie noerh gaskem 18 j'ih 24 jaepieh mah leah meatan veeljemisnie. Redd Barna sæjhta maanide j'ih noeride nuepiem vedtedh politihken b'ijre l'ieredh mij eadtjalgahta j'ih skraejriem vadta. EN:n maanakonvensjovne jeahta gaajhkh maanah reaktam utnieh jiehtedh maam mielih, govlesovvedh j'ih itjmieslaakan vaaltasovvedh. Maanah edtjeh baajnehtimmiefaamoem aamhtesinie utnedh mah leah dej b'ijre. Dannasinie libie Maanaj Veeljemem dorjeme.

Maanaj Veeljeme goerkesem vadta guktie demokratije j'ahtha, j'ih baaja maanaj mielem baajnehtimmiefaamoem politihkese äadtjodh gosse dah maehtieh digitaalelaakan j'ienestidh don krærran mejnie jeenjemes siemes. Guktie s'ân Nöörje sæjhta vääjnedh jis maanah äadtjoeh moenedh? Gosse daajroem demokratijen b'ijre äadtje dellie aelhkebe sjædta iedtjem äadtjodh, seabradahkem baajnehtidh gusnie j'ieliminie, j'ih stuerebe hillem vadta noerh sijhtieh j'ienestidh gosse j'ienestimmiereaktan äadtjoeh. Maanaj g'iele lea vihkele, d'ihthe maatha joehtsem darjodh!

D'ihthe mij orre daan jaepien lea mijjeh materijellem noerhtesaemien, åarjelsaemien, julevsaemien j'ih orredaaroen g'ielese jarkoestamme. Nedtesæjroe universelle hammoedimmiem äadtjeme j'ih j'ienebh filmh libie væhtagielese j'ih vuejnemegielese toelhkestamme. EN:n nænnoesvoeteulmieh aaj tæjmoesoejkesjisnie tjæadtjoeh daan jaepien. Juktie nænnoesvoeteulmide jaksedh 2030 ävtelen, gaajhkh skuvlh Nöörjesne tjuerieh soejkesj'ih j'ih politihkem darjodh. Learohkh edtjeh vielie l'ieredh guktie nöörjen politihke viehkehte feerhmeles j'ih nænnoes veartenem sjugniedidh, gusnie giefiesvoetem, kljmajarkelimmieh j'ih joehtsvoeth nâhkehte.

Orre learoeseojkesjevierhkesne (LM20) demokratije j'ih meatanârrojevoete lea akte dejtie dâaresthfaageles teemijste. Demokratijelierehtimmie edtja dan ävteste jarngesne årrodh gaajhkine faagine. Maanaj Veeljeme vâaromem vaalta dovne jarngiebhkine, vihkeles tjehpiesvoetine j'ih maahtooulmine. Redd Barna gegkeste skuvlh j'ih lohkehtæjjah sjiehteledtjeh guktie learohkh Maanaj Veeljemine faagi dâaresth berkieh, j'ih giengelâbpoe l'iereme lea jarngesne. Maanah j'ih noerh tuhtjeh vihkele skuvle tjuaa sjiehteladtedh guktie learohkh dâäjroeh politihke lea sjyöhtehke, iedtjije j'ih eadtjohke. Mijjeh gegkiestibie Maanaj Veeljeme maahta daejnie viehkiehtidh, j'ih skuvlh abpe laantesne bæjeh maanaj j'ih noeri g'ielh æejviesijjem äadtjodh ööhpehtimmesne.

Lahkoeh Maanaj Veeljemine!

Heelsegh Redd Barna



SISVEGE

MAANAJ VEELJEME: NEDTESÆJROE J'IH SISVEGE	3
RAERIESTIMMIE TÆJMOESOEJKESJASSE	4
LEAROESEJESJEVIERHKIE MAAHTOELUTNJEME (LM20)	5
MAAHTOEUMLIEH	6
LAAVLOMETEEKSTE: MILLIJOVNE AATJANBALVIJSTE	7–8
MAANAVIETSELES KRIRRIEPROGRAMMH	9
POLITIHKELES TEEMAH VIERTIESTIDH	10
MAANAJ VEELJEMSHOWE	11
FILMH DEMOKRATIEN B'IJRE	12
FILME: BAAJNEHTIMMIE	13
EN:N NÆNNOESVOETEULMIEH	14
FILME: SAEMIEDIGKIE	15
MAANAJ VALGOMATE	16–17
MAANAJ VEELJEMISNIE J'IENESTIDH	18–19
UNIVERSELLE HAMMOEDIMMIE	20
EN:N MAANAKONVENSJOVNE	21
TIPSH JEATJAH VIERHTIDE	22

Laavenjostoeaguejmieh

Konsepte filme j'ih veeljemeshowe: Stian Barsnes Simonsen j'ih Nordic Screens

Valgomate: NTB j'ih Alltinget

Web-evtiedæjjah: Oxx

Saemien jarkoestimmieh: Davvi girji j'ih Kari Utsi

Orredaaroen jarkoestimmieh: Rett norsk

Væhtagieletolhkestimmie: Supervisuell

Vuejnemetolhkestimmie: Media LT

Gæjhtoe gaajhkide maanide j'ih noeride mah meatan orreme prosessine, referaansedâehkine, teestemisnie j'ih filmine: Antonio, Iben, Ayesha, Zakaria, Ronja, Freya Daisy, Ulrik, Ane, Isak, Audun, David, Helene, Linnea, Ava, Emma Sofie, Reem, Jonas, Elias, Rose, Aurora, Herman, Risten, Dina Andrea, Torgeir, Iben, Ida, Vilma, Sofia, Alva, lohkehtæjjah j'ih learohkh klaassesne 6A Fagerholt skuvlesne j'ih lohkehtæjjah j'ih learohkh Fløysbonn skuvlesne.

MAANAJ VEELJEME: NEDTESÆJROE JÏH SISVEGE

1. Demokratije

Menytsiehkien nuelesne
Demokratije bïevnese filmh
ovmessie teemaj bijre gaavnh
mej gâhkoe lea 2-7 minudth.

- Stoorredigkieveeljeme
- Reerenasse
- Maanaj jïh noeri baajnehtimmie
- Faamoe
- Saemiedigkie
- EN:n nænnoesvoeteulmieh

3. Politihkeles aamhtesh

Tematihkeles bijjeguvvie dej
ovmessie krirriej politihken
bijjelen mejtie teemine utnieh
klijma jïh byjrese, healsoe,
barkoe, skuvle, kultuvre jïh
astoeaekie jïh veartene.

5. Gielh

Abpe sisvege lea noerhte-,
julev- jïh âarjelsaemien
gielesne, orredaaroen
gielesne jïh væhtagielesne
aktene sijjesne gâåvnese, goh
krirrie programmh, filmh jïh
lohkehtæjjabïhkedimmie.

BARNAS
VALG2021

Demokratiet

Partiene

Politiske saker

Valgomat

SPRÅK
VIDEO

STEM HER

2. Krirrie jïh krirrie programmh

Bïevnesh gaajhki krirriej bijre
mah leah Stoorredigkesne
jïh dej maanavietseles
krirrie programmh.

4. Valgomate

Maanavietseles valgomate
mij maahta learoehkidie
viehkiehtidh gaavnedh mejnie
krirrine dah leah jeenjemes
siemes.

6. Videove

Abpe videovesisvege aktene sijjesne. Dah
leah seamma filmh mejtie gaavnh jieniebinie
sijjine nedtesæjrosne, men tjåanghenamme
naemhtie guktie datne maahtah aelhkebelaakan
abpe videovesisvegem vuartasjidh. Daesnie
filmh gaavnh laavlomen jïh musihkeviedovi
bijre, demokratijen bijre, filmh krirrieåvtehki/
mubpieåvtehki bijre jïh Maanaj Veeljemeshowem
krirrieåvtehgigujmie.

RAERIESTIMMIE TÆJMOESOEJKESJASSE

Fiereguhte skuvle jijtje muana guktie dah sijhtieh Maanaj Veeljemen vierhtieh nuhtjedh. Gåarede bielieh materijelleste jallh abpe sisvegern nuhtjedh. Datne goh lohkehtæjja veeljh mij bööremes dov klaassese. Daesnie akte raeriestimmie akten boelhkese mij maahta faagi dåaresth årrodh jñh giengelereremem aktem boelhkem hoksedh mij vaasa mietsken 23.b. ræjeste skiereden 9.b. raajan.

	Måanta	Dæjsta	Gaskevåhkoe	Duarsta	Bearjadanke
Våhkoe 34	Laavlome - Veeljemeshowe filmigujmie <i>Teemah: Demokratije, Stoerredigkie jñh Saemiedigkie</i>	Barkijekkrirrie (Bk): krirrieprogrammeh + filmh <i>Teema: Evtiedimmiepolitihke</i>	Åelkiesbielien krirrie (Å): krirrieprogramme + veeljemeshowe <i>Teema: Reerenasse</i>	Gaskoehkrirrie (Gk) krirrieprogramme + veeljemeshowe <i>Teema: Stoerredigkieveeljeme</i>	Gårroehbielien krirrie (G): krirrieprogramme + veeljemeshowe <i>Teema: Ovbyjjes faamoe</i>
Våhkoe 35	Sosialisteles Gårroehkrirrie (SG): krirrieprogramme + veeljemeshowe <i>Teema: Soptsestimmiereakta</i>	Kristeles Aålmehtkrirrie (KrÅ): krirrieprogramme + veeljemeshowe <i>Teema: EN:n nænnoesvoeteulmieh</i>	Byjresekkrirrie doh kruana (BDK): krirrieprogramme + veeljemeshowe <i>Teema: Baajnehtimmie</i>	Evtiedimmienkrirrie (Evtk): krirrieprogramme + veeljemeshowe <i>Teema: Faamoejoekedimmie-prinsihpe</i>	Rööpses: krirrieprogramme + veeljemeshowe <i>Teema: Faamoe</i>
Våhkoe 36	Veeljemeshowe: noerrekkrirriej åvtehkegæmhpe <i>Teema: Ungdomspartier Noerrekkrirrie</i>	Politihkeles aamhtesh viertiestidh	Valgomate	Jienestidh	Veeljemeshowe illedahkigujmie Evualeradimmieh

LEAROESOEJKESJEVIERHKIE MAAHTOELUTNJEME (LM20)

BIJJEMES BIELIE DEMOKRATIEN JÏH MEATANÂRROJEVOETEN BÏJRE

Demokratije jÏh meatanârrojevoete goh dâaresthfaageles teema edtja learoehkide maahtoem vedtedh demokratien tsiehkij, vierhtiej jÏh spïelenjoelkedassi bÏjre, jÏh dejtje ryöjredidh meatan ârrodh demokratihkeles prosessine. Lïerehtimmie edtja learoehkide goerkesem vedtedh ektievoetem demokratien jÏh vihkeles almetjereaktaj gaskem goh soptsestimmiereakta, jÏjnessimmiereakta jÏh organisasjovnefrïjevoete. Dah edtjeh vuejnedh demokratije ovnessie hammoeh jÏh vuesiehtimmieh âtna.

Barkoen tÏjrrh teemine demokratije jÏh meatanârrojevoete leaohkh edtjeh ektievoetem guarkedh indivijden reaktaj jÏh dïedten gaskem. Indivijdh reaktam utnieh meatan ârrodh politihken barkosne seamma aejkien goh seabadahke lea jearohke ârroj sijjen reaktide utnieh meatan ârrodh politihkesne, jÏh sivijle seabadahkem hammoedidh. Skuvle edtja learoehkide skreejredh eadtjohke ârroejimie sjïdtedh, jÏh dejtje maahtoem vedtedh meatan ârrodh jÏh demokratijem Nöörjesne evtiedidh.

Lïerehtimmie edtja learoehkide maahtoem jÏh maehtesvoetem vedtedh haestemh dâastoehdidh demokratien prinsipi mietie. Dah edtjeh dâeriesmoerh guarkedh mah leah jâähkesjidh dovne gellielâhkoen reaktah jÏh unnebelâhkoen reaktah. Dah edtjeh haarjanidh dej maehtesvoetem laejhtehtslaakan ussjedidh, lïeredh tsælloeh jÏh digkiedimmieh gïetedidh jÏh krööhkestidh jis ov-sïemes. Barkoen tÏjrrh teemine leaohkh edtjeh lïeredh man gaavhtan tjoerebe demokratijem vaarljidh, jÏh tjoerebe daam evtiedidh jÏh geehte.

JARNGEBIEHKIE SEABRADAHKEFAAGESNE

Leaohkh edtjeh guarkedh guktie geograafeles, histovrijes jÏh daaletje tsiehkij leah eaktoeh bïejeme jÏh biejjeh dejtje nuepide almetjÏh âtneme jÏh utnieh laavenjostedh, jÏjtjemse organiseeredh jÏh sjæjsjalimmieh ovnessie seabadahkine vaeltedh. Leaohkh edtjeh daajroem joekehtsi bÏjre âadtjodh laanti gaskem stuvremevuekien jÏh gorredimmien bÏjre almetjereaktijste jÏh unnebelâhkojste, jÏh edtjeh vuartasjidh guktie joekehtsh leah almetji jieledeem jÏh nuepiem meatan ârrodh baajnehtamme jÏh baajnehtieh. Dah edtjeh guarkedh man âvteste vigkieh leah jæjhteme jÏh jÏjhtieh, jÏh guktie almetjÏh leah dejtje gïetedamme jÏh gïetedieh. Leaohkh edtjeh dâäjrehthimmie demokratijine rïektesisnie âadtjodh, juktie maehtedh baajnehtidh jÏh meatan ârrodh seabadahkem hammoedidh. Edtja sisvegem daennie jarngbiehkesne tjoevkesisnie ovnessie perspektijvjste vuejnedh, dehtie voengen perspektijveste dan veartenevijries perspektijvese, jÏh aalkoeââlmege- jÏh unnebelâhkoeperspektijvine, leavlojne âvtetje aajkan, daaletje tÏijese jÏh bâetijen aajkan.

DÂARESTHFAAGELES TEEMAH SEABRADAHKEFAAGESNE

Demokratije jÏh meatanârrojevoete seabadahkefaagesne edtjeh viehkietidh guktie leaohkh daajroem âadtjoeht demokratien nuepine jÏh haestiemine, hammojne jÏh vuekine. Leaohkh edtjeh aaj daajroem jÏh tjiehpiesvoeth âadtjodh demokraates prosessine juktie eadtjohke meatanârroejinie sjïdtedh. Demokrateles aajmoe lea vihkeles juktie demokratijem evtiedidh mij hijvenlaakan jâhta jÏh ekstreme dahkoej vööste barkedh mah gaskem jeatjah vâajnoes sjïdtin snjaltjen 22. b. 2011.

NJAALMELDH TJIEHPIESVOETH SEABRADAHKEFAAGESNE

Njaalmeldh tjiehpiesvoeth seabadahkefaagesne lea maehtedh goltelidh, toelhestidh, mïelh hammoedidh e jÏh eevtjedh, vaastahtahkem vedtedh jÏh mubpiejgujmie digkiedidh. Mubpiej mïelh guarkedh jÏh gyhtjelassh gïhtjedh mah tjïelkestieh leah aaj meatan daesnie. Dejnïe njaalmeldh tjiehpiesvoetine edtja aaj njaalmeldh soptsestimmievuekien bÏjre daejredh juktie goerkesem âadtjodh saemien seabadahki jÏh kultuvri bÏjre. Evtiedimmie dejtje njaalmeldh tjiehpiesvoetijste lea aelkedh jÏjtse mïelh buektedh, baakoem vaeltedh vâaroen mietie jÏh goltelidh jÏh vaastahtahkem mubpide vedtedh, ovnessie perspektijvh vaeltedh jÏh argumentasjovnem tjïelkestidh stuerebe fâantoeektiedimmie. Evtiedimmie sæjhta aaj ahkedh vielie ektiedimmiej bÏjre soptsestidh, faageles gyhtjelassh digkiedidh jÏh vielie gellielâaketje bïevnesh gïetedidh, jÏh guarkedh guktie ovnessie soptsestimmievuekieh dïjrem jÏh dâastojem baajnehtieh.

Lohkh vielie Ööhpehtimmiedirektoraaten sæjrojne:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/>

MAAHTOEULMIEH

7. DALTESEN MÆNNGAN

SEABRADAHKEFAAGE

- vihkeles heannadimmieh buerkiestidh mejstie mijjeh dam demokratijem åådtjeme maam mijjeh Nöörjesne jñh Saepmesne utnebe daan biejjien, jñh viertiestidh guktie aktegsalmetjñh nuepiem utnieh sjæysjalimmieh ovmesseie stuvremevuekine baajnehtidh
- veartenevijries haestemem monnehke evtiedimmesne goerehtidh jñh åehpiedehtedh jñh mah konsekvensh dñhte maahta utnedh, jñh raeriestimmieh evtiedidh guktie maahta meatan årrodh haestemem vuastalidh jñh guktie laavenjostoe laanti gaskem maahta viehkine årrodh
- almetje- jñh seammavyörtegsvoeten bñjre soptsestalledh jñh viertiestidh guktie almetje- jñh aalkoeåålmegereaktah leah gorresovveme jñh gorresuvvieh ovmesseie laantine

NÖÖRJEN

- goltelidh jñh guhkiebasse raerieh mubpijste evtiedidh jñh jñjtsh mñelh soptsestalleminie tñjelkestidh

KRJE

- jñjtse jñh mubpiej perspektijvh goerehtidh jñh buerkiestidh etihkeles aehpine ektiedamme aarkebiejjien- jñh seabradahkehaestiemiðie

MUSIHKE

- sãemies musihkem, laavlomem jñh vokaale vuekieh jñh daanhtsoem darjodh ektietñjjeie jñh histovrijjeie

TJEAHPOE JñH VÆTNOE

- goerehtidh jñh ussjedadtedh guktie domtesh jñh mñelh vãajnoes dorjesuvvieh tjeahposne, jñh symbolihkem jñh klaeriem nuhtjedh domtesh jñh mñelh buektedh jñjtsh barkojne

10. DALTESEN MÆNNGAN

SEABRADAHKEFAAGE

- væhtah buerkiestidh politihkeles systeemesne jñh tryjjesvoeteseabradahkesne Nöörjesne daan biejjien, jñh vihkeles haestemi bijjeli ussjedadtedh
- ussjedadtedh mah aktöörh mah faamoem seabradahkesne utnieh daan biejjien jñh guktie dah sijjen vuajnoeh tñjelkestieh
- goerehtidh jñh buerkiestidh guktie almetje- jñh aalkoeåålmegereaktah jñh jeatjah gaskenasjonaale latjkoeh jñh laavenjostoe leah vihkeles nasjonaale politihkese, almetji jñeliedasse jñh mñrrestallemasse jñh seammavyörtegsvoetese

NÖÖRJEN

- damtjidh jñh gñelldh vierhkievierhtieh jñh retorihkeles appellehammoeh nuhtjedh
- bievnedh, soptsestidh, argumenteeredh jñh ussjedadtedh ovmesseie njaalmeldh jñh tjaaleldh sjangerinie jñh ovmesseie ulmide sjrehtedamme dãastoejasse jñh medijumese

KRJE

- mubpiej perspektijvem goerehtidh jñh ov-sñemesvoetem jñh joekehts mñelh gñetedidh
- sjyöhtehke etihkeles gyhtjelassh damtjidh jñh digkiedidh mah leah almetjereaktaj, aalkoeåålmegi reaktaj, monnehkevoeten jñh giefiesvoeten bñjre

MUSIHKE

- musihken jñh daanhtsoen ulmjem seabradahkesne goerehtidh jñh digkiedidh, jñh etihkeles dãeriesmoerh mah leah viedteldihkie musihkales lahtesidie jñh musihkekultuvride

TJEAHPOE JñH VÆTNOE

- goerehtidh guktie tjeahpoe, aaj saemien tjeahpoe, maahta viehkiehtidh seabradahkelæjhtiemisnie, jñh tjeahpoevuekieh sjugniedidh mah tjoevkesem biejjeh haestiemiðie jñjtse ektietñjjesne

LAAVLOMETEEKSTE: MILLIOVNE AATJANBALVIJSTE

*Komponiste: Kjetil Røst Nilsen
Teekste: Stian Barsnes-Simonsen
Artiste: Dina Matheussen*

Ibie gaajhken bĳre siemes.
Dĳhte aaj naa iemie.
Eevre joekehts āroddh.

Dan jĳjnje maahta bāajhtode sjĳdtedh.
Jielede naa garre.
Lāejhkan libie aavrehke.

Gosse mijjen lea ulmie, dle ektesne vaedtsebe.
Jis tjoerebe veaksehke āroddh, mijjen faamoe tĳāanghkene – mijjen faamoe.
Ibie siemes gaajhken bĳre. Dĳhte aaj naa iemie,
men sĳjhtem ajve jiehtedh:

Mijjĳeh millĳjovne aatjanbalvijste – mah jiehtĳeh gaajhke hijven sjādda.
Hijven sjādda.
Mijjĳeh millĳjovne aatjanbalvijste- mah raaktan klaerĳeh vedtĳeh. Klaerĳeh vedtĳeh.
Gaajhkesh mijjĳeh joekehts, men ibie gāessie gih oktegh.
Gosse obre, mijjĳeh ebresne tjoevkedibie.
Mijjĳeh millĳjovne aatjanbalvijste, mah dāajvoehtĳeh hijven sjādda. Gaajhke hijven sjādda.

Mijjen demokratĳesne,
mĳ sājhta raaktan jiehtedh
maanĳne jĳh noerine āroddh?

Mĳ dov vihkielommes aamhtese?
gusnie tjoerebe maam darjodh?

Mah naakede āāpsen lĳvleheke?

Jis gaajhkesh lutnjĳeh, nāennoesvoetem sjugnedibie.
Jis gaajhkesh lutnjĳeh, mijjen faamoe tĳāanghkene – mijjen faamoe.
Ibie gaajhken bĳre siemes. Dĳhte aaj naa iemie,
Men sĳjhtem ajve jiehtedh:

Mijjĳeh millĳjovne aatjanbalvijste mah dāajvoehtĳeh gaajhke hijven sjādda.
Hijven sjādda.
Mijjĳeh millĳjovne aatjanbalvijste mah klaerĳeh vedtĳeh- klaerĳeh vedtĳeh.
Gaajhkesh mijjĳeh joekehts, men ibie gāessie gih oktegh.
Gosse obre, mijjĳeh ebresne tjoevkedibie.
Mijjĳeh millĳjovne aatjanbalvijste- mah dāajvoehtĳeh gaajhke hijven sjādda.
Gaajhke hijven sjādda.

Jis tĳāarvoeh, jallh leah sjāvehts.
Gaajhkem maam ussjedh, veanhtah jĳh jeahtah.
Dov lea frijjevoete. Laante lea frijje.
Veeljĳh maam sĳjht, amma veeljeme dov!

Daelie Maanaj Veeljeme, Maanaj Veeljeme, Maanaj – Maanaj Veeljeme
Daelie Maanaj Veeljeme, Maanaj Veeljeme, Maanaj – Maanaj Veeljeme
Daelie Maanaj Veeljeme, Maanaj Veeljeme, Maanaj – Maanaj Veeljeme
Jaa, Maanaj Veeljeme, Maanaj Veeljeme, Maanaj hehehe!

Mijjĳeh millĳjovne aatjanbalvijste mah dāajvoehtĳeh gaajhke hijven sjādda.
Hijven sjādda.
Mijjĳeh millĳjovne aatjanbalvijste mah klaerĳeh vedtĳeh- klaerĳeh vedtĳeh.
Gaajhkesh mijjĳeh joekehts, men ibie gāessie gih oktegh.
Gosse obre, mijjĳeh ebresne tjoevkedibie.
Mijjĳeh millĳjovne aatjanbalvijste- mah dāajvoehtĳeh gaajhke hijven sjādda.
Gaajhke hijven sjādda.

LAAVLOME

Lieremeulmie: Maam ulmide demokratiije j'ih veeljeme utnieh maanide j'ih noeride?

Tijje: laavlome j'ih musihkevideove medtie 4 minudth + veeljeme tijje laavloemasse, daanhtsode j'ih soptsestallemidie

1. Laavlome musihkevideovine

Aelkieh tæjmoem laavlomem laavlodh j'ih daanhtsoem lieredh! Dagke d'ihthe vâhkoe laavloeminie sjædta?

2. Teemah Maanaj Veeljemisnie

Gihthj learoehkide mah teemah mej b'ijre laavloemisnie lååvle, j'ih soptsesth dah edtjeh vielie dan b'ijre lieredh Maanaj Veeljemisnie: **siemesvoete/ov-siemesvoete, joekehts årroth, maanah j'ih noerh, nænnoesvoete, demokratiije, faamoe, frijjevoete, veeljeme**

Soptsesth learoehkigumie man b'ijre dah sijhtieh vielie lieredh, j'ih govlh man åvteste learoehk tuhtjeh dah teemah leah vihkele vielie goerehtidh!

2. Ussjedadteme

Maanaj Veeljeme lea maanaj j'ih noeri b'ijre, j'ih dah edtjeh tjetskehke sjådtedh politihkese. Dan åvteste vihkele learoehk vuenieh politihke j'ih veeljeme leah j'ijnje maanaj j'ih noeri b'ijre. Nuhtjeh laavlometeekstem goh vâarome aalkoesoptsestallemidie vaeljehke teemaj b'ijre ælkiesbielesne.

3. Darjomh

Nuhtjeh biehkies laavlometeeksteste j'ih soptstalleme gyhtjelassh goh vâarome ovnessie kreatijve laavenjasside, goh lohkiætjaalegem tjaeledh, tjeahpoevierhkiem darjodh, guvviem vaeltedh jallh filmestuhtjetjem darjodh.

4. Galhkuve

Iktedh learoehkigumie maam dah tuhtjeh vihkielommes demokratiine j'ih veeljeminie maanide j'ih noeride. Laavlode laavlomem ikth vielie j'ih daanhtsode daanhtsoem!

GYHTJELASSH LAAVLOEMASSE

Aatjanbalve j'ih gellievoete

- Man åvteste vienhtede Maanaj Veeljeme-laavlome lea millijovne aatjanbalvi b'ijre?
- Misse aatjanbalve akte symbovle? Soptsestidie gellievoeten b'ijre, gaajhesh dovnesh joekehts j'ih d'ihthe mij lea sjære aatjanbalvine lea doh ovnessie klaerieh.
- G'ieh millijovne aatjanbalvijste? Nøörjesne vielie goh millijovne maanah, j'ih daate lea man åvteste laavlome lea millijovne aatjanbalvi b'ijre.
- Maam ussedidie raajesen b'ijre «Mijjeh millijovne aatjanbalvijste mah dâajvoehtieh gaajhke hijven sjædta?»

Demokratiije

- Mij demokratiije?
- Mij demokratiije sæjhta jiehtedh maanide j'ih noeride?
- Guktie maanah j'ih noerh mæhtieh meatan årroth demokratiiesne?
- Mij mæle raajesisnie akte millijovne aatjanbalvh klaerieh vedtieh? Soptsesth maanaj j'ih noeri mælh leah vihkele politihkese, j'ih vedtieh vuesiehtimmieh d'isse.

Siemesvoete j'ih ov-siemesvoete

- Mah aamhtesh vienhtede gellie maanah j'ih noerh tuhtjeh vihkele? Mah aamhtesh dijjieh tuhtjede vihkele?
- Mah naan aamhtesi b'ijre jeenjesh dijjeste leah siemes? Mæhtede vuesiehtimmieh vedtedh mej aamhtesi b'ijre maanah j'ih noerh mæhtieh ov-siemes årroth? Mej aamhtesi b'ijre vienhtede gellie geerve almetjh leah siemes j'ih ov-siemes?
- Man åvteste naa iemie ij leah siemes årroth gaajhken b'ijre?
- Man åvteste vihkele ovnessie mælh utnedh aktene demokratiiesne? Soptsestidie guktie politihke raaktan lea seamadidh ektie vuenieh gaavnedh, aaj gosse ov-siemes, j'ih daate dorjesåvva demokraateles prosessine. Soptsestidie aaj doh ovnessie krirrieh joekehts mælh utnieh, guktie mijjeh goh veeljijh mæhtieh j'ienestidh dejtje meigumie jeenjemes siemes.

Learohki vihkielommes aamhtese

«Mij dov vihkielommes aamhtese?» Maam tuhtjeh eevre vihkielommes?
«Gusnie tjoerebe raaktan maam darjodh?» Mejnie aamhtesinie joekeen vihkele barkedh?
«Naan aamhtesh ååpsen lyövlehe?» Mij mæle daejnie? Mah naan aamhtesh mah vâåjnoeh fer geerve loetedh? Maam mæhtebe dellie darjodh?

MAANAVIETSELES KRIRRIEPROGRAMMH

Lieremeulmie: Mah aamhtesh krirrie tuhtjeh vihkele?

Tijje: veeljemeshowe medtie 20 minudth / 60 minudth filmh + tijje krirrieprogrammide kraanskodh

Maahta krirrieprogrammide gellielaakan kraanskodh. Redd Barna raereste klaasse aktine dejstie krirrijste barka fierhten biejjien j'ih naemhtie gaajhki krirriejgumie barka uksie biejjine. Muvhth klaassh dagke j'ijnjem krirrie b'ijre maehtieh, mearan naakenh vaenebem maehtieh. Maahta aaj klaassem daehkide juekedh j'ih maahta gaajhki krirrieprogrammi b'ijre soptsestidh aktene tæjmosne. Datne goh lohkehtæjja boelhkem s'ijettedh j'ih daesnie akte raeriestimmie mij maahta åtnasovvedh gaajhki krirride.

1. Aalkoe

Ålggat diimmu boktit ohppiin dieðuid mat sis ovdalaččas leat bellodagaid birra, ja introdusere makkár bellodaga birra galgabehtet oahppat. Maid dihtet oahppit bellodagas ovdalaččas? Maid leat sáhkkit oahppat eanet?

2. Filmem vuortasjidh / Veeljemeshowe

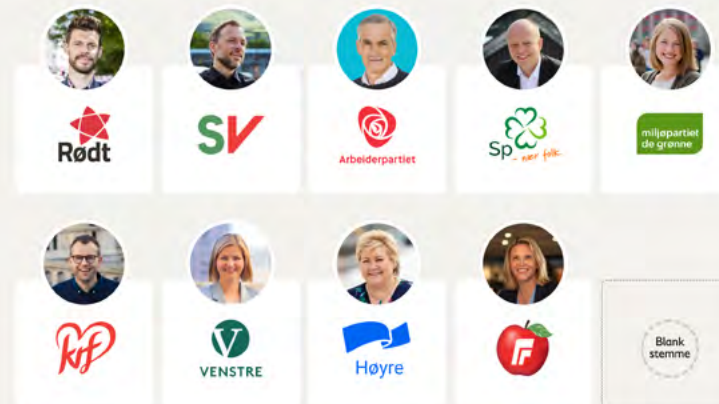
Veeljemeshowe gáávnese fierhten krirrien krirrieåvtekinie /mubpieåvtekinie, gusnie gaskem jeatjah lea filme krirrien b'ijre mij vaasa 60 sekundh, filme j'ih gihtjehtimmie krirrieåvtekinie. Maehtede abpe veeljemeshowem vuejnedh jallh dijjieh maehtede ajve 60-filmem vuejnedh mij vaasa 60 sekundh.

3. Kraanskode krirrieprogrammem

Baajh learoehkidie nedtesæjroose tjaangedh/ smartboardem nuhtjedh, j'ih lohkede dam maanavietseles krirrieprogrammem. Gåarede aaj dam veedtjedh goh PDF j'ih dam gævnjastidh klaassetjehtjelasse. Baajh learoehkidie daam gyhtjelassem vaestiedidh: Mij krirrien nomme, j'ih man åvtete vienhtede krirrie raaktan dam nommem åtna? Maam klaeride krirrie nuhtjie, j'ih man åvtete? Gie krirrieåvtehe? Damtede naan jeatjah politihkerh daehtie krirreste? Mah aamhtesh krirrie tuhtjie vihkele? Magkeres politihke krirrie åtna? Maam krirrien b'ijre onterdidie?

5. Galhkuve

Maam l'ierih maam idtjih aarebistie maehtieh? Mah aamhtesh krirrie tuhtjie vihkele? Vuortasjidie filmem krirrine mij vaasa 60 sekundh goh galhkuve j'ih repetisjovne åvtelen tæjmoem galhkede.



GYHTJELASSH J'IH VAESTIEDASSH

Mij maanavietseles krirrieprogramme?

Gaajhkh krirrie h'iereguhten maanavietseles krirrieprogrammem dorjeme, gusnie aelhkieslaakan j'ih tjelkelaakan bievnesh j'ijtsh krirrien j'ih j'ijtsh politihken b'ijre vedtieh.

G'ieh sisvegem tjaaleme nedtesæjrojne?

Krirrie leah j'ijtsh abpe sisvegem krirriesæjrojne tjaaleme j'ih dejnie maanavietseles krirrieprogrammene. Seamma lea faamosne dejnie politihkeles aamhtesinie teemakårhtine mejtie gaavnh vöölemes krirriesæjrosne j'ih sæjroen nuelesne Politihkeles aamhtesh. Redd Barna lea tjåadtjoetæjja jeatjah sisvegen åvtete laavenjostosne produksjovnesieltine Nordic Screens.

Man åvtete krirrie tjåadtjoeh dennie öörneginie maam darjoeh?

Mijjeh libie veeljeme krirride bæjjese biejedh aerpievuekien politihkeles vuekien mietie gårroehbieleste åelkiesbealan. Numhtie iktesh tjåadtjoeh, j'ih lohkeotnjegem fukie gårroehbieleste åelkiesbealan, guktie edtja aelhebe åroth learoehkidie mah nåakelaakan vuejnieh bååstede gaavnedh ovmessie krirride.

POLITIHKELES TEEMAH VIERTIESTIDH

Lieremeulmie: Mij joekehtsh dej ovmessie krirriej gaskem?

Tijje: govhte joekehts teemah jijnj bievnesigujmie – tijjem sjehtedh klaassedaltesasse jñh tjirrehtæmman darjoemijstie

1. Aalkoe

Veeljemh aktem jallh jienebh teemah mejtie learohkh kraanskoeh. Baajh maaje learohkh teemah veeljedh mejstie stööremes iedtjem utnieh.

2. Kraanskode doh politihkeles teemah

Baajh learohkide gööktesi gööktesi soptsestidh. Gåabph krirrieh sijjen naestieh biejeme – mah aamhtesh leah vihkielommes dejtie ovmessie krirride? Man bijre krirrieh siemes? Man bijre krirrieh ov-siemes, jñh mij krirride joekehte?

3. Darjomh

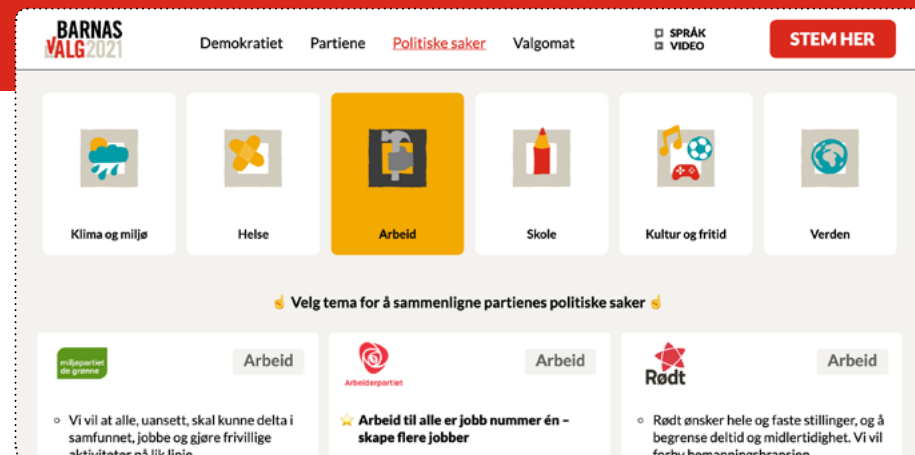
- Öörnedh digkiedimmieh gusnie learohkh edtjeh ovmessie krirrieh representeeredh. Baajh learohkide dejtie joekehts aamhtesidie digkiedidh. Learohkh edtjeh haarjanidh ovmessie politihkeles krirriej bijre lieredh, jñh sijjen aamhtesi åvteste argumenteeredh. Daesnie vihkielommes learohkh astoem åadtjoeh ryöjredidh jñh tjjelke råållah tjjelkestehtedh. Tjjelkestehtieh aaj åvtelhodti mejtie digkiedimmien aajkoe lea ovmessie mielh åadtjodh, jallh mejtie aajkoe lea siemes sjidtedh akten aamhtesen bijre.
- Baajh learohkh haarjanidh politihkeles appellh hööldedh akten jallh jienebi politihkeles teemaj bijre.
- Baajh learohkide lohkijetjaalegem tjæledh akten sjjere teeman bijre, mij daam krirriem jeatjah krirrijste joekehtahta, jñh man åvteste byöroe raaktan don krærran jjenestidh. Daesnie ij leah daerpiess learohkh leah siemes krirrine, men maahta akte haarjanimmie årrodh akten krirrien aamhtesi åvteste argumenteeredh.
- Darjode tjæhpoevierhkiem mij joekehtsidie vuesehte politihkesne Nöörjesne. Collage plaeriebietskemigujmie, guvvieh, illustrasjovne jñh måaladimmie leah naaken dejstie nuepijste.

4. Ussjedadtme

Mah aelhkie joekehtsidie guarkedh dej ovmessie politihkeles krirriej gaskem? Man åvteste / man åvteste ij? Mah teemah leah vihkele dutnjien, jñh daate laavenjasse lea datnem viehkiehtamme vielie guarkedh gie siemes/ov-siemes datnine?

5. Galhkuve

Iktedh daan biejjien lieremeulmiem jñh gihtjñh mejtie learohkh daelie vielie dæjrieh joekehtsi bijre dej ovmessie krirriej gaskem.



GYHTJELASSH JñH VAESTIEDASSH

Mij doh politihkeles teemah?

Govhte ovmessie aamhtesh mej bijre krirrieh leah sov mjelem åenehkslaakan jñh tjjelkelaakan tjæaleme. Krirrieh leah våålese tjæaleme 1-3 tsiehkieh maam dah tuhtjeh leah vihkielommes govhte ovmessie teemaj bijre. Dah leah aaj golme naestieh åådtjeme mejtie leah biejeme sijjen vihkielommes aamhtesidie.

Guktie doh govhte teemah Maanaj Veeljemisnie veeljesovveme?

Redd Barna lea maanajugujmie ektine teemide moeneme, men doh politihkeles krirrieh leah jñtjñh dejtie sisveginie deavhteme. Geerve almetji veeljemisnie gellie sårarhts medijh jñh politihkerh mah muenieh mah doh vihkielommes teemah sjædta aktene veeljemegæmhposne. Akte dagkeres dynamihke gaatesjen ibie utnieh Maanaj Veeljemisnie, guktie dan åvteste tjoerebe teemah buektedh guktie maanah aelhkebelaakan mæhtieh krirriej mielh viertiestidh.

Man åvteste krirrieh tjåadtjoeh dennie öörnegisnie maam darjoeh?

Sæjrosne dej politihkeles teemaj bijre akte vihties öörnege. Daesnie libie veeljeme teemakåarhtide vuesehtidh fierhten teeman nuelesne saagt mennie öörnegisnie, guktie learohke ij dejtie seamma krirride vuejnieh bijjielisnie fierhten æjkien.



MAANAJ VEELJEMSHOWE

Lieremeulmie: Gie krirrieåvtehe, jñh maam dñhte jñh krirrie tuhtjeh vihkele?

Tijje: medtie 20 minudth fierhtene veeljemeshowesene

Luhkie ovmessie veeljemeshowh mah gaajhkh vaesieh medtie 20 minudth:

1. Stoerredigkiepresideente / Demokratije, Stoerredigkie jñh Saemiedigkie
2. Barkijekrirrie (Bk) / Evtiedimmiepolitihke
3. Aelkiesbielien krirrie (Å) / Reerenasse
4. Gaskoehkrirrie (Gk) / Stoerredigkieveeljeme
5. Gårroehbielien krirrie (G) / Ovbyjjes faamoe
6. Sosialistes Gårroehkrirrie (SG) / Soptsestimiereakta
7. Kristeles åålmehkrirrie (KrÅ) / EN:n nænnoesvoeteulmieh
8. Byjresekrirrie doh kruana (BDK) / Baajnehtimmie
9. Evtiedimmienkrirrie /EvtK) / Faamoejoekedimmieprinsihpe
10. Rööpses / Faamoe

Sisvege fierhtene veeljemeshowesne:

- videove krirrien bñjre mij vaasa 60 sekundh
- gihtjehtimmie krirrieåvtehkine / mubpieåvtehkine jallh stoerredigkiepresideentine
- gyhtjelassh maanijste
- filme jñh/jallh soptsestalleme akten sñjere teeman bñjre

Akte vihth Maanaj veeljemeshowe dorjesåvva gusnie illedahkh jñenestimmeste ryöktesth seedtesuvvieh. Vielie bñevnesh gåessie Maanaj veeljemeshowe illedahkigujmie båata sijhth gaavnedh sæjrosne www.barnasvalg.no.



1. Aalkoe

Soptsesth mij krirrieåvtehkidie mij lea meatan daan biejjien veeljemeshowesne jñh mij daan biejjien teema lea.

2. Veeljemeshowem vuartasjidh

Birrh learoehkidie golme orre aath tjaeledh mejtie lierieh jñh golme aath mejtie onterdieh mearan veeljemeshowem vuartasjeh.

3. Galhkuve

Maam leah liereme? Mah gyhtjelassh dov? Soptsesth klaassine jñh seamadidie man bñjre dijjieh sijhtede vielie lieredh

FILMH DEMOKRATIEN BÏJRE

FILME: LUHKIE SNEHPES FAÅKTAH STOERREDIGKIEVEELJEMEN BÏJRE

Lieremeulmie: Mij stoerredigkieveeljeme?

Tijje: filme medtie 2 minudth + tijje gyhtjelasside jÿh kraanskoemasse

Gyhtjelassh filmese:

- Man daamtaj stoerredigkieveeljeme?
- Mij veeljemedajve?
- Guktie maahta stoerredigkieveeljemasse jÿnenestidh?
- Mij krirrieprograme?
- Man åvteste politihkerh veeljemegæmhpojne giehtelieh?
- Gieh jÿnenestimmiereaktam utnieh? Man åvteste dan vihkele jÿnenestimmiereaktam nuhtjedh?
- Mij tjeakoes veeljeme?
- Mij jaabnedimmiemandaate?
- Man gellie sijjieh Stoerredigkesne? Guktie dah veeljesuvvieh?
- Gie muana gie åådtje reerenasse darjodh? Maam Stoerredigkie dorje?
- Mij demokratiye? Mij demokratiye sæjhta jiehtedh maanide jÿh noeride? Guktie mielem guarkoe «veeljeme sjugniehtåvva ikth fierhten njealjeden jaepien, men demokratiye sjugniehtåvva fierhten biejjien»? Maam datne darjoeh demokratiyen gaavhtan?

FILME: REERENASSE

Lieremeulmie: Guktie reerenasse veeljesåvva?

Tijje: medtie 2 minudth + tijje gyhtjelassh gihthjedh jÿh kraanskodh

Gyhtjelassh filmese:

- Guktie reerenasse veeljesåvva?
- Mij unnebelåhkoereerenasse? Jÿh mij jienebelåhkoereerenasse?
- Man åvteste laavenjostoelatjkoeh dorjesuvvieh?
- Guktie staaterministere veeljesåvva? Jÿh guktie staateraerieh?
- Mij Staateraerie?
- Mij kabinetedgyhtjelasse?



FILME: FAAMOEJOEKEDIMMIEPRINSIHPE

Lieremeulmie: Mij faamoejoekedimmieprinsihpe?

Tijje: medtie 2 minudth + tijje gyhtjelassh gihthjedh jÿh kraanskodh

Gyhtjelassh filmese:

- Mij faamoe?
- Mij faamoejoekedimmieprinsihpe?
- Mij joehtse dej ovmesse staatefaamoej gaskem?
- Mij ovbyjjes faamoe?
- Gie dov mielen mietie faamoem åtna mijjen seabradahkesne? Daajrah såemies maanaj jallh noeri bÿjre mah dov mielen mietie faamoem utnieh?

FILME: BAAJNEHTIMMIE

Lieremeulmie: Guktie maahtam baajnehtidh?

Tijje: medtie 2 minudth + tijje gyhtjelassh gihtjedh j'ih kraanskodh

Gyhtjelassh filmese

- Neebnh vuesiehtimmieh gusnie dijjieh daejrede maanah j'ih noerh leah voenges, nasjonaale j'ih gaskenasjonaale politihkem baajnehtamme?
- Guktie maanah j'ih noerh maetie baajnehtidh? Vedtie vuesiehtimmieh guktie maahta baajnehtidh joekhtslaakan.
- Mah reaktah maanah j'ih noerh utnieh?
- Man bijre bieljelh, dovne dihte mij naake j'ih hijven? Man bijre tuhtjeh aelhie bieljelih?
- Gaaessie maahta geerve aarodh man akt bijre bieljelih?
- Maam learohkeraerie dov skuvlesne j'ih noereraerie tjeltesne darjoeh?
- Man avtete vihkele dijjieh mah leah maanah j'ih noerh dijen gielem nuhtjeh daesnie j'ih daelie, j'ih ij ajve baetijen aejkien?

Lieremedarjomh

- Daelie gosse lea veeljemegæmhpo politihkerh pryövoeh aarodh desnie gusnie almetjeh leah, goh taarjine jallh bovri ålkoli. Ryöredidie gyhtjelassh politihkeridie, j'ih minnede byögkeles öörnemisnie klaassine.
- Dagke gaarede politihkeretjåangkose bööredidh skuvlesne? Baajh learohkiedie politihkeridie gihtjedh maam dah mielih dan aamhtsen bijre maam tuhtjeh vihkielommes.
- Mah akte aamhtese klaasse tuhtjeh vihkele j'ih man bijre maetie siemes aarodh, misse sijhtieh kandidaate haestedh dej veeljemedajveste? Baajh klaassem ektie prieviem tjaeledh stoerredigkiekandidaate, j'ih gaskesadte voenges plaerine.
- Tjaelede lohkietaalegem voenges/nasjonaale plaeride!
- Darjode guvvie- jallh tjeahpoevuesiehtimmieh haestemi bijre meijgumie politihkerh byöroeh maam akt darjodh, j'ih böörede medijah j'ih politihkerh rihpestæmman. Dagke naakenh aaj sijhtieh musihkem, daanhtsoem j'ih poesijem darjodh?
- Baajh learohkiedie akten politihkeles aamhtesasse ussjedidh maam dah tuhtjeh vihkele j'ih gusnie jarkelimmiem sijhtieh. Guktie veartene sæjhta vääjnedh jis daate jarkelimmie sjugniehtävva? Maam maanah j'ih noerh tjuerieh darjodh? Maam geerve almetjeh tjuerieh darjodh? Guktie maanah j'ih noerh maetie geerve almetjeh baajnehtidh mah stööremes faamoem utnieh daam jarkelimmiem tjirrehtidh?
- Mij hersketekniikk, j'ih maam learohkh maetie darjodh jis dam dääjroeh? Gaavnede vuesiehtimmieh hersketeknikkide. Dramatiseerede ovnessie tsiehkide j'ih baajh learohkiedie vuekieh gaavnedh guktie maetie dejtie ovnessie tsiehkide gietedidh.

PLAERIETJAALEGE

- Mah naakenh klaassesne mah dääjrehtimmieh utnieh digkiedimmietjaalegem tjaeledh plaerine? Mah dan naan raerieh dejtie mubpide klaassesne?
- Guktie maetie biävnes gaavnedh guktie edtja digkiedigkiedimmietjaalegem tjaeledh plaeresne? Giehtjeh Aftenposten Mij;-), Framtida j'ih Dagsavisen. Dagke maetie aaj naan raerieh aadtjodh voenges plaereste?
- Gihtjeh learohkiedie guktie datne goh lohkehtæjja maahtah prosessem digkiedimmietjaalegem dääjroetidh j'ih sjiehteladtedh. Vuartesjeh joekoenlaakan raeride skuvlese siebrete Ungdommens ytringsfrihetsråd.
- Soptsesteh Noeri soptsestimmieaktaraerien bijre (Ungdommens ytringsfrihetsråd) j'ih vuartasjidie «Tips til ungdom som vil bruke stemmen sin».

DIGKIEDIMMIE

- Gaajkhk argumeenth valgomateste/politihkeles aamhtesijstie leah aktene jijtse PDF-tjaatsegisnie. Argumeenth/ politihkeles aamhtesh maetie vääroeminie åtnasovvedh soptsestalledh j'ih digkiedidh klaasetjiehtjelisnie, digitaalelaakan jallh dejtie olkese tjaeledh. Baajh learohkiedie aktem jallh jienebh teemah veeljedh mejstie iedtjem utnieh, j'ih mej bijre giengelåbpoe lieremem sijhtieh. Naemhtie learohkh maetie buerebelaakan aahpenidh dejtie maam doh ovnessie kirrieh mielih dej ovnessie aamhtesie bijre, j'ih dah maetie haarjanidh digkiedidh.
- Voestes darjome digkiedimmieh/soptsestallemen åvtelen klaasetjiehtjelisnie maahta aarodh klaasselatjoe jallh klaassen jijtse njoelkedassh akten hijven digkiedimmiekljiman åvtete. Guktie edtjebe mijjeh klaassesne hoksedh gaajhkesh maetie jiehtedh maam mielih frijelaakan j'ih ååktmem aadtjodh?
- «Gielem vaeltedh» maahta hijven darjome aarodh juktie vihties aamhtesh digkiedidh. Daesnie learohkh edtjeh tjöodtjestedh klaasetjiehtjelen aktene bielesne, jis siemes, j'ih mubbene bielesne jis ov-siemes – dagke aaj nuepine gaskoeh tjåadtjodh jis jueriedisnie /ij leah siemes jallh ov-siemes. Lohkh vielie Redd Barnan gærjatjiesnie «lj guhte ålkoelisnie».

TIPSE: YTRINGSFRIHETENS UNGDOMSRÅD/ SOPTSESTIMMIEREAKTAN NOERERAERIE

Ungdommens ytringsfridomsråd / Soptsestimmieaktan noereraerie daam reektehtsem bæjhkoehi Hvordan står det til med ytringsfriheten til ungdom og unge voksne i Norge? (Guktie lea noeri j'ih noere geerve alemtji soptsestimmieaktine Nöörjesne?) Reektehtse akte skraejrie siebrieste Norsk PEN j'ih Fritt Ord. Luhkiegovhte noerh aaltarisnie 16-26 jaepieh leah noeri digkiedimmiekljimese vuartasjamme. Reektehtsisnie dah tjelke tipsigumie baetie gaskem jeatjah skuvlese j'ih dejtie mah sijhtieh eadtjohke aarodh seabradahkedigkiedimmesne. Soptsestimmieaktan noereraerien mielen mietie byöroe buerebe lierehtimmieh vedtedh digkiedimmietjaalegh tjaeledh j'ih meatan aarodh digkiedimmine skuvlesne. Lohkehtæjja byöroe aaj viehkiehtidh daeriesmoerem baarhte vaeltedh maam akt tjåangkohne jiehtedh, j'ih mielh jååhkesjidh mah leah kontroversijelle.

EN:N NÆNNOESVOETEULMIEH

FILME: EN:N NÆNNOESVOETEULMIEH JÏH POLITIHKKE

Lieremeulmie: Mij EN:n nænnoesvoeteulmieh jÏh maam ulmide dah nõörjen politihkese utnieh?

Tijje: medtie 2 minudth + tijje gyhtjelassh gihtjedh jÏh kraanskodh

Gyhtjelassh filmese

- Mij nænnoes evtiedimmie?
- Mij EN:n nænnoesvoeteulmieh?
- Gæssie edtja nænnoesvoeteulmide jaksedh? Man gellie ulmieh jÏh bielielueulmieh lea?
- Maam EN:n nænnoesvoeteulmieh utnieh darjodh politihkine?
- Gïen ävteste EN:n nænnoesvoeteulmieh joekoenlaakan edtijeh barkedh?
- Neebnh vuesiehtimmieh maanide jÏh noeride mej bÏjre daejrede leah voenges, nasjonaale jÏh gaskenasjonaale politihkem baajnehtamme, jÏh mah gæmhpoeminie nænnoesvoeteulmide jaksedh.
- Mij 1. nænnoesvoeteulmie jÏh maam Nöörje edtja darjodh daam ulmiem jaksedh? Soptsestidie guktie joekehts laanth joekehts haestemh utnieh, jÏh tjuerieh joekehts politihkem tjÏrrehtidh.
- Mij 13. nænnoesvoeteulmie, jÏh mij lea doh politihkeles nuepieh jÏh haestemh ulmiem jaksedh?
- Maam datne tuhtjeh politihkerh edtijeh darjodh ihke mijjieh maehtebe nænnoesvoeteulmide jaksedh? Maam datne maahtah darjodh juktie viehkiehtidh nænnoesvoeteulmide jaksedh, jÏh guktie maahtah politihkem baajnehtidh juktie nænnoesvoeteulmide jaksedh?



Lieremedarjomh

- Ohtsedh saernietjaalegh EN:n nænnoesvoeteulmie-pinen/naaloen bÏjre. Vuartasjidie guvvide ovnessie politihkerijstie mah EN:n naaloem tsaakeme. Mah politihkerh mejstie krirrijste dam nuhtjeh, jÏh man ävteste? Gaavnh aaj guvvieh politihkerijstie mah eah leah EN:n naaloem tsaakeme, jÏh lierele vielie man ävteste dah eah dam nuhtjeh. Mah datne lih sijhteme EN:n naalojne vaedtsedh? Man ävteste jallh man ävteste ij?
- Erna Solbergh lea ävtehkine orreme EN:n baajnehtæjjadæhkien ävteste nænnoesvoeteulmide. Ohtsedh guvvieh jÏh saernietjaalegh dan bÏjre maam Erna Solberg lea dorjeme, jÏh vuartasjidie guvvieh Erneste abpe veartenistie ovnessie staateæjveijugumie jÏh æhpie almetjigumie. Maam Nöörje lea dorjeme mij lea hijven nænnoesvoeteulmide? Mah mij akt maam lea maahteme jeatjahlaakan darjodh?
- Reerenasse dahkoesoejkesjem böökti gÏjren 2020 EN:n nænnoesvoeteulmide, jÏh Stoerredigkie edtja dam gÏetedidh. Vuartasjidie saernieaamhtesidie jÏh bÏevnesidie dahkoesoejkesjen bÏjre. Magkeres positjve bäästedebÏevnesem dahkoesoejkesje åadtjoeji, jÏh magkeres laejhtemem reerenasse åadtjoeji? Guktie vienhtede bætjje veeljeme dahkoesoejkesjem baajnehte? Maam dijjieh vaajtelidie dahkoesoejkesjasse?
- Riksrevisjovnen RÏjkhkerevisjovne lea goerehtamme stuvremem jÏh reektemem dehtie nasjonaale guhkiebasse barkoste EN:n nænnoesvoeteulmijste. Digkiedidie gaavnojde reektehtsistie jÏh mah bÏevnesh reerenasse lea bäästede åadtjeme.
- Vuartasjidie dej ovnessie politihkeles krirriej nedtesæjroeh. Maam tjælieh EN:n nænnoesvoeteulmiej bÏjre? Kraanskode aktem jallh jienebh dejstie ulmijste jÏh vuartasjidie magkeres politihkem dah raeriestieh juktie ulmide jaksedh, dovne daesnie Nöörjesne jÏh gaskenasjonaale sijjesne.
- Gaskesadtde Stoerredigkien jallh Saemiedigkien kandidaatigumie, jÏh gihtjeh mah nænnoesvoeteulmieh dah tuhtjeh joekoen vihkele, jÏh guktie edtijeh barkedh ihke Nöörje edtja viehkiehtidh ulmide jaksedh.
- Veeljh ovnessie laanth jÏh kraanskoeh laanten demokratijem, veeljemem jÏh daaletje politihkem, jÏh vuartasjidie mah haestemh jÏh nuepieh dah utnieh nænnoesvoeteulmide jaksedh. Vuartasjidie maafe Noraden gætjesæjrojde jÏh lierele vielie ulike land ovnessie laanti jÏh deres styresett dej stuvremevuekien bÏjre.

FILME: SAEMIEDIGKIE

Lieremeulmie: Mij Saemiedigkie j'ih saemiedigkieveeljeme?

Tijje: filme medtie 7 minudth + tijje gyhtjelassh gihthjedh j'ih vielie barkedh

1. Aalkoe (10 minduth)

Saemiedigkie lea vihkeles bielie nörren demokratijeste j'ih vihkele saemide j'ih dej aarkebeajjan. Maam dijjieh Saemiedigkien b'ijre daejrede? J'ih maam Saemiedigkieveeljemem b'ijre maehede? Baajh learoehkidie gööktesi gööktesi dan b'ijre soptsesidh.

2. Filmem Saemiedigkien b'ijre vuejneth

Vuejnede filmem ektesne klaassesne jallh f'iereguhte learoehke dam vuajna j'ijtse PC:sne.

3. Gyhtjelassh filmese

- Gusnie Saemiedigkie? Maam vihtesj'ih gätine? Guktie vääjni älkoolisnie j'ih gätien sisnie?
- Gäessie saemiedigkieveeljeme? G'ieh maehetie saemiedigkieveeljemisnie j'ienestidh?
- Man jeenjesh veeljesuvvieh Saemiedægkan? Tjirkijh abpe saemien dajveste bätieh, men mij daate sējhta jiehtedh?
- Filmesne äadtjoe govledh baakoem representatijve demokratije. Mij d'ithe? Man ävteste vienhtede daate lea vihkele demokratijese j'ih saemide Nörresne?
- Mij saemiedigkieraerie? Maahta saemiedigkieraeriem j'ih reerenassem viertiestidh, j'ih man ävteste? Guktie Saemiedigkieraerie j'ih Stoerredigkie laavenjostoe?
- Maam Saemiedigkie saemien maanaj j'ih noeri ävteste dorje? Guktie saemien maanah j'ih noerh maehetie eadtjalgovvedh?

4. Saemiedigkien nedtesäjroeh

Baajh learoehkidie Saemiedigkien nedtesäjroeh kraanskodh j'ih daejtie gyhtjellasse vaestiedidh: Mij saemiedigkieraerie j'ih guktie d'ithe veeljesävva? Man gellie krirrieh læstoeht utnieh veeljemasse? Mah veeljemegievlieh gäävnesieh? Mah saemien aamhtesh doh ovnessie krirrieh tuhtjeh vihkele? Mah saemien g'ielh ätnasuvvieh saemien politihkerijstie daan biejjien? Baajh learoehkidie filmem/plakaatem/ powerpointem darjodh gusnie daejtie gyhtjellasse vaestiedieh.

5. Galhkuve

Mij d'ithe vihkielommes maam datne leah l'iereme Saemiedigkien j'ih saemiedigkieveeljemem b'ijre? Man b'ijre sijhtede vielie l'ieredh? Soptsesteh teemah mah bæjjese vaaltasovvin filmesne, dejgumie edtjede vielie barkedh j'ih daate akte vihkeles bielie ööhpehtimmeste gaajhkine faagine

TIPSE GUHKIEBASSE BARKOSE SAEMIEDIGKIEN J'IH POLITIHKEN B'IJRE

Nuhtjede filmem goh väärome gosse edtjede dāehkine barkedh Saemiedigkien j'ih politihken b'ijre. Juekieh maaie learoehkidie dāehkide j'ih baajh dejtie sinsætnan āehpiedehtedh, jallh baajh learoehkidie teemajgumie barkedh guhkebe boelhkine:

- Mij lij daaroedehtemopolitihke? Tj'ielkesth maam ulmide daaroedehtemopolitihke saemide utni. Magkeres politihkem saemiej vöoste tj'rrehtin aarebi? Maam ov-reaktide dah dāājrin?
- Aalkoeäälmegh abpe veartenisnie aaj ov-reaktam dāājreme. Vuartasjidie hedtieh gaskem daaroedehtemopolitihkem maam Nörresne tj'rrehtin j'ih maam politihkide maam aarebi tj'rrehtin laantine goh New Zealand, Australije, Latin-Amerika, USA, Canada j'ih Kruanalaante.
- Mij lij Alta-stujmie? Ussjedadtade g'ieh faamoem utnin, j'ih guktie ovnessie vuajnoeh ātnasovvin. Kraanskode maam doh ovnessie krirrieh m'ielin Alta-jeanoen b'ijre gosse lij vigkie.
- Mij Saemielaake? Maam ulmide d'ithe saemide äadtjeme?
- Mij ILO-konvensjovne 169 aalkoeäälmegi j'ih krirrieäälmegi b'ijre? Mij sējhta jiehtedh Nörre lea daam konvensjovnem ratifiseereme, j'ih mah jeatjah laanth seammalaakan dorjeme? Gaavnh vielie maam ulmide konvensjovne nörren politihkese ātna j'ih man ävteste d'ithe vihkele almetjidie, m'rrestallemasse j'ih seammavyörtegsvoetese.
- Magkeres nasjonaale politihke tj'rrehteminie saemiej vöoste daelie? Kraanskode maam doh joekehts krirrieh saemien aamhtesi j'ih Saemiedigkien b'ijre mielieh.
- Ajve Nörre mij saemiedigkiem ātna? Ijje ,ij leah ajve Nörre mij saemiedigkiem ātna, dovne Sverje j'ih Soeme saemiedigkien utnieh saemide mah dejni laantine āroeminie. Saemiedigkieh laavenjostoeht gosse lea aamhtesh mah leah saemiej b'ijre gaajhkine laantine. Lierh vielie laavenjostoen b'ijre noerhtelaanti dāaresth, j'ih goereht meij aamhtesi b'ijre dah laavenjostoeht.
- Muvhtine aamhtesinie Saemiedigkie j'ih Reerenasse/Stoerredigkie ov-siemes orreme. Dijjeh naan aamhtesi b'ijre daejrede? Gaavnede aktem aamhtesem, vuesiehtimien gaavhtan reeremen b'ijre eatnemevierhtijste, j'ih ussjedadtade dej ovnessie dāeriesmoeri j'ih t'edti bijjeli saemien j'ih nörren politihkesne.
- Saemiedigkie lea mij akt s'j're veartenisnie. Mij raaktan m'iele dejni? Mah reaktah aalkoeäälmegh utnieh jeatjah laantine? Nuhtjede New Zealaanem j'ih Guatemalam goh laanth meijgumie maahta viertiestidh.
- Barkedh vielie EN:n nænnoesvoeteulmiejgumie j'ih prinsihpine "leaving no-one behind"/ij guhte edtj'ih ālkoestamme s'j'dtedh. Man ävteste d'ithe āejviejarngine tjāādtje EN:n nænnoesvoeteulmide, aalkoeäälmegh edtj'ieh s'j're prioriteetem äadtjodh? Veeljh aktem dejtie ulmijste j'ih vuartasjidie bielieulmide, j'ih maam ulmide dah saemide j'ih politihkese utnieh.
- G'iehtj'ih sosijaale medijj'ie noere saemiej b'ijre mah eadtjalgehtie politihkesne. Mah aamhtesh dah tuhtjeh vihkele, j'ih meij krirrieh ävteste dah leah meatan?
- Aahpenidie saemien tj'iehpiedējajgumie, vuesiehtimien gaavhtan Māret Anne Sara j'ih ussjedadtade guktie tj'eahpoe lea meatan seabradahkelāejhtiemisnie, j'ih tjoevkesem beaja haestiemidie daanbiejjien bāatsoepolitihkesne.
- G'iehtj'ih filmem Hvorfor feirer vi samenes nasjonaldag? Man ävteste saemiej āālmegebiejjiem heevehtibie YouTuberinie Dina Andrea j'ih l'ierede vielie saemiej politihkeles gāmhpoe j'ih seabradahkejarkelimie b'ijre.
- Vuartasjidie filmem samiske språk i Norge, saemien g'ielh Nörresne j'ih l'ierh v'ijhte saemien noerijste guktie saemien g'ielh leah vihkele, j'ih govih mah sjaavnojeh dah politihkeridie utnieh guktie maahta saemienl'ierehtimien nænnoestidh

MAANAJ VALGOMATE

Tijje: medtie 60 minduth

Lieremeulmie: Mejnje krirrine leam jeenjemes siemes

1. Aalkoe (5 minudth)

Gihthj gyhtjelassem «Mejnje krirrine leah jeenjemes siemes?» Soptsesth dijjieh edtjede dam kraanskodh daan biejjien, jñh dijjieh edtjede nuhtjedh maam akt mij gohtjesávva «Maanaj Valgomate» juktie pryövedh vielie dan bñje gaavnedh.

2. Aamhtesi jñh krirriej bñje (5 minudth)

Baajh learoehkidie soptsesthidh gööktesi gööktesi. Mah krirrie Nöörjesne? Mah aamhtesh vihkielommes dejtie ovmessie krirride? Mah aamhtesh datne tuhtjñh vihkeles? Mejnje krirrine datne vienhth jeenjemes siemes?

3. Valgomaten bñje (5 minudth)

Mij valgomate? Datne valgomatem aarebi vaalteme? Mij hijven valgomatine? Mah haestemh aktine valgomatine? Soptsesth lea eevre jñjtjevylyehke illedahkem soptsesthidh valgomateste. Saaht maam krirride learohke äädtje, ij leah mij akt mij bñajhtode jallh reaktöe.

4. Learohkh valgomatem vaeltieh (20 minudth)

Tjaangh sæjrose www.barnasvalg.no/valgomat. Gaajkhk learohkh valgomatem vaeltieh fiereguhtene PC:sne jallh mobijlesne. Vihkele gaajkhk nuekie astoem äadtjoeh valgomatem tjñrrehtidh jñjtse drñektesne. Aaj vihkele raeffie, jñh ij guhte pryövñh vuartasjidh maam jeatjah learohkh vaestiedieh. Gihthj learoehkidie mejtie dah mñsse akt onterdieh ävtelen aelkieh valgomatem vaeltedh.

5. Ussjedadteme (5 minudth)

Maam valgomaten bñje tuhtjñh? Illedahke dñhte maam ävtelhodti vienhthñh? Mij lij geervemes vaestiedidh, jñh naakenh naan gyhtjelassh utnieh? Naakenh mah ierielimmesne? Jiehtieh ikth vielie lea jñjtjevylyehke soptsesthidh maam krirride satne äadtjoeji. Baajh learoehkidie soptsesthidh gööktesi gööktesi dan bñje.

6. Galhkuve (5 minudth)

Soptsesth guktie Maanaj Valgomate maahta learoehkidie viehkiehtidh ryöjredidh jñenestidh Maanaj Veeljemisnie. Tjñrtesth Valgomate ajve edtja goh viehkie ärrödh. Learohkh maehtieh krirrieprogrammide ikth vielie vuartasjidh juktie vielie gaavnedh krirrien mñelen bñje. Valgomate ij leah fasite jñh learohkh tjñerieh jñjtsh mñelem vaeltedh.

Hvilket parti er du mest enig med, tror du?



Barnas valgomat

> Velg språk

START >

BARNAS
VALG 2021

Levert av NTB

MAANAJ VALGOMATE

DARJOMETIPSH!

Nuhtj maaje tjeakoes responseteknologijem (vuesiehtimmien gaavhtan Mentimeter) juktie vuejnedh mejnie krirrine learohkh vienthieh jeenjemes siemes ävtelen valgomatem vaeltieh. Nuhtj responseteknologijem juktie vuejnedh mah illedahkh learohkh äadtjoedin mænngan valgomatem vaalteme, j'ih vuartesj mejtie dah leah jeatjahlaakan goh tæjmoen aalkoelisnie. Ussjedadtete man ävtete illedahkh mæhtieh joekehts ärrোধ.

Gellie nedteplaerieh valgomath utnieh dælie veeljemen ävtelen. Baajh maaje learohkide sâemies jienebh valgomath pryövedh, juktie buerebelaakan krirriegujmie j'ih aamhtesigujmie äahpenidh. Daesnie iedtjije vuejnedh mejtie learohkh joekehts illedahkh äadtjoeh dejstie ovmesse valgomatijste. Maahta hijven aalkoe ärrোধ soptesidh fâantoej b'ijre man ävtete joekehts illedahkh äadtjoeh.

GYHTJELASSH J'IH VAESTIEDASSH VALGOMATEN B'IJRE

Maam valgomate learohkide soptese?

Valgomate learohkide soptese mej krirriegujmie dah leah jeenjemes siemes dejnie gyhtjelasine mijieh libie veeljeme meatan vaeltedh. Jis mijieh naan jeatjah teemah meatan ätne, sâäjhtoe learohkh jeatjah vaestiedassem äädtjeme. Politihkerh gellie jienebh aamhtesh digkiedieh goh dah mah mijieh meatan vaalteme valgomatese.

Guktie libie valgomatem dorjeme?

Mijieh gyhtjelaside krirride seedteme j'ih dejtie birreme jiehtedh man siemes jallh ov-siemes dah leah. Dellie libie veeljeme doh gyhtjelasah mah bööremeslaakan joekehtsh dej gaskem vuesiehtieh. Gosse learohkh dejtie seamma gyhtjelaside vaestiedieh, NTB learohki vaestiedassh vierteste krirrieg vaestiedassigujmie. NTB j'ih Redd Barna leah pryöveme sâemies aamhtesh gaavnedh mah leah maanaj j'ih noeri b'ijre. Mijieh aaj sâemies aamhtesh veeljeme mejtie jeenjesh digkiedieh daan jaepien veeljemegæmhposne. J'ih dle vihkele gyhtjelasah joekehtsh krirrieg gaskem vuesiehtieh, amma gaajhkh krirrieg eah seamma vaestiedassem utnieh.

Naakenh äadtjoeh daejredh mejnie krirrine learohkh leah jeenjemes siemes?

Ijje. Vaestiedassh vöörhesuvvieh, men ij gâaredh dejtie ektiedidh disse mij lea vaestiedamme. Dan guhkiem learohkh eah j'ijth sopteseth maam leah vaestiedamme jallh illedahkem valgomatesne juekieh mubpiegumie, ij guhte äadtjoeh daejredh.

Mah krirrieg leah meatan j'ih man ävtete?

Mijieh meatan vaalteme krirrieg mah leah Stoorredigkesne. Aaj gellie jeatjah unnebe politihkeles krirrieg jallh politihkeles læstoeh. Men dan ävtete daate lea stoorredigkieveeljeme, mijieh meatan vaeltebe doh krirrieg mah mæhtieh nuekie jienestimmieh äadtjodh guktie dej tjirkijh mæhtieh veeljesovvedh Stoorredægan.



Learohkh gyhtjelassem ohtselieh maam dah tuhtjeh leah vihkele?

Mijieh utemes gyhtjelasah veeljeme mah leah jeenjese b'ijre j'ih mej b'ijre krirrieg leah ov-siemes. Mijieh gyhtjelasah gaavneme joekehts teemaj sisnjeli, goh skuvle, kliima, sijsevaanterdimmie j'ih juvrh. Men aaj gellie jeatjah aath mejtie politihkerh digkiedieh, j'ih mejtie joekehts vaestiedassh utnieh.

Gie valgomatem dorjeme?

Saernesielte NTB lea valgomatem dorjeme laavenjostosse daanske nedteplaerine Altinget. NTB saernieh j'ih jeatjah sisvegem dorje mejtie gellie nöörjen medijh nuhtjeh. Altinget ajve politihken b'ijre tjaala j'ih lea gellie valgomath dorjeme Danmaarkhesne j'ih Sveerjesne aarebi. NTB aaj Redd Barnine laavenjosteme.

Mij ektiedimmie gaskem NTB:n valgomate, Redd Barna j'ih Maanaj veeljeme?

NTB j'ih Altinget leah valgomatem dorjeme. Gåabpatjahkh politihkeles nööjtraale. Daate sæjhta jiehtedh dah eah naan mäelem utnieh gie edtja veeljemem vitnedh. Redd Barna NTB:n maaksa valgomatem darjodh, goh akte bielie prosjektete Maanaj Veeljeme. Dovne NTB j'ih Redd Barna sijhtieh maanah j'ih noerh edtjeh vielie politihken, krirrieg j'ih demokratijen b'ijre lieredh. Redd Barna ij leah meatan orreme teemide, gyhtjelaside j'ih argumentide valgomatesne moenedh.

MAANAJ VEELJEMISNIE JËNESTIDH!

Tijje: medtie 30 minudth

Lieremeulmie: Man krærran sijhtem jËnestidh Maanaj Veeljemisnie?

Dalhetj: PC/ nedtepreejre / mobijle

Veeljemevåhko: Learohkh 5. daltesen raejeste 10. daltesen raajan maehtieh jËnestidh nedtesæjrsone boelhken måantan, skïereden 6.b. raejeste dovne duarstan, skïereden 9. b. raajan ts. 16.00.

1. Aalkoe

Skuvlelearohkh abpe laantesne jËnestieh Maanaj Veeljemasse daan våhkoen. JËh daan biejjien abpe klaasse edtja jËnestidh! Man krærran edtj jËnestidh Maanaj Veeljemisnie?

Man åvteste vihkele maanah jËh noerh jËnestieh Maanaj Veeljemisnie? Soptsesth nuepiem bijre baajnehtidh, haarjanidh jËnestidh jËh man vihkele lea mijjen demokratijese gaajhkesch leah meatan.

2. Darjome: digitaale veeljeme

SjËhteladth learohkh maehtieh raeffesne jËnestidh bielelen tjoeperdidh naakenh edtjeh maehtedh vuejnedh maam jËnestieh. Måjhtajehtieh aaj learoehkidie dah eah daarpesjh soptsestidh maam leah jËnestamme, jis eah jËjtj sËjht. Nöörjesne tjeakoes veeljeme, jËh numhtie aaj Maanaj Veeljeme.

Tjaangede nedtesæjrose barnasvalg.no jËh baajh learohkh jËnestidh. Maanaj Veeljeme lea digitaale veeljeme gusnie gaajhke sjugniehtåvva nedtesæjrosne barnasvalg.no. Nedtesæjrosne learohkh jËnestieh don boelhken gosse ræhpas jËnestidh.

3. Ussjedadteme

Guktie domtoe jËnestidh? Dååjrih datne lih riejries jËnestidh, jallh lih jueriedisnie man krærran datne edtj jËnestidh? Maam leah Maanaj Veeljemistie liereme?

4. Galhkuve

Gie datne vienhth, Maanaj Veeljeme vitnie mijjen skuvlesne? JËh gie vienhth Maanaj Veeljeme Nöörjesne vitnie? Bearjadahken skïereden 10. b. illedahkh byögkeles sjidtieh Maanaj Veeljemeshowesne ryöktesth nedtesæjrosne. Soptsestidie dijjeht edtjede meatan fulkedh veeljemeshowesne.

Tilbake til nettsiden

Gjør deg klar for å stemme!

Alle som går i 5. - 10. trinn kan stemme. Du trenger en nøkkel som du kan få av læreren din eller på SMS til en telefon.

Sett i gang!

I noen få kommuner kan man bruke Feide for å stemme.

👉 [Sjekk om din kommune kan bruke Feide](#) 👈

Fysiske veeljeme

Redd Barna daajra jËnebh skuvlh lyjhkoeh fysiske veeljemem öörnedh, jËh gegkiestibie jeenjesh dam darjoeh. Joekoen vihkele dijjeht Maanaj Veeljemen nedtesæjroeh nuhtjede gosse edtjeh jËnestidh. Maehtede vuesiehtimmien gaavhtan jËnestimmiebåvva tseegkedh gåabph maanah nedtepreejrem meatan utnieh gosse edtjeh jËnestidh, jallh dijjeht lidie PC:m biejeht bævvese juktie maehtedh jËnestidh.

Såemies skuvlh aaj veeljeh jËjtsh jËnestimmiesietelh darjodh fysiske veeljemasse. Jis dijjeht veeljede jËjtsh jËnestimmiesietelh darjodh, hoksede jËnestimmie aaj vadtsåvva sæjroen tjËrrh www.barnasvalg.no/. **Vihkele gaajhkh learohkh digitaalelaakan jËnestieh, guktie jËnestimmie ryöknesåvva dennie stöerre nasjonaale Maanaj Veeljemisnie!**



GYHTJELASSH JÏH VAESTIEDASSH JÏENESTIMMIEN BÏJRE

Learohkh tjuerieh Feide jallh tjoevtenjem nuhtjedh juktie jÏenestidh. Mah tjeakoes veeljeme dellie?

Jaavoe, annje tjeakoes veeljeme, dan âvteste Feide jallh tjoevtenje ajve learohkasse nuepiem vadta jÏenestidh. Learohke ij jÏjtjehke tjoevtenjinie jÏenesth jallh sov Feide-utniejinie, jÏh learohke ajve jÏenestimmienuepiem nedtesæjrose rÏhpeste. Vaallah Feide-utnie jallh tjoevtenje vöörhkesávva Redd Barnan luvnie, men sÏjseloggeme /tjoevtenje beavna Barna Veeljeme-nedtesæjrose dah eah maehtieh ikth vielie âtnasovvedh mænngan learohke lea jÏenestamme. Men daate bievnese ij leah ektiedamme jÏenestæmman.

Guktie lohkehtæjjah maehtieh tjoevtenjh learohkiedie dongkedh?

Lohkehtæjjah maehtieh tjoevtenjh sÏjjen learohkiedie dongkedh sæjrosne Lohkehtæjjide. Datne gaavn Lohkehtæjjide vöölemes nedtesæjrosne. Goh lohkehtæjja maahtah raajan 100 tjoevtenjh dongkedh akten e-påasteadressese. Jis jienebh goh 100 tjoevtenjh sÏjth maahtah mijjine gaskesattedh adresesne barnasvalg@reddbarna.no. Mijjieh maaje datnem viehkietibie jis viehkiem daarpesjh tjoevtenjedongkeminie. Learohkh mah eah tjoevtenjem lohkehtæjjeste åadtjoeh jallh Feidem utnieh mah leah ektiedamme Maanaj Veeljemasse, maehtieh tjoevtenjem dongkedh SMS:n tjÏrrh akten mobijletellefovnese misse baahtsemem utnieh.

Guktie lohkehtæjjah maehtieh daejredh mejtie mijjieh maektebe Feidem nuhtjedh?

Dovne lohkehtæjjah jÏh learohkh maehtieh IT-tjåadtjoehæjjine skuvlesne gÏehtjedidh mejtie skuvle lea Feiden aktijve dorjeme Maanaj Veeljemasse. Maehtede aaj skuvlen aajhterinie/tjÏeltine gÏehtjedidh mejtie dÏenesje lea aktijve dijen skuvlese. Jis dijjieh Feidem utnede Maanaj Veeljemasse dijen skuvlese, daate lea aelhkemes vukeie jÏjtjemse identifiseeredh juktie baahtsemem åadtjodh jÏenestidh.

Enn doh maanah mah eah tjoevtenjem lohkehtæjjeste åadtjoeh jÏh eah Feide-sÏjseloggemem utnieh?

Maanah mah eah tjoevtenjem lohkehtæjjeste åadtjoeh, jallh eah maehtieh Feide-sÏjseloggemem nuhtjedh, maehtieh læjhkan tjoevtenjem dongkedh SMS:sne akten tellefovnennommerasse misse baahtsemem utnieh. Daate tellefovnennommere ij vöörhkesovvh, men bievnese laahpa nedtesæjrosne mij soptseste daate nommere lea âtnasovveme, guktie dÏhte ij maehtieh vielie goh aktem tjoevtenjem dongkedh fierhten nommerasse.

Dijjieh maanan nommen bÏjre gÏhtjede gosse maanah edtjeh jÏenestidh. Man âvteste?

Veeljemisnie tjuara iktesth jÏjtjemse identifiseeredh âvtelen jÏeneste, men ij leah naan ektiedimmie identiteeten jÏh jÏenestimmien gaskem. Naemhtie aaj Maanaj veeljemisnie. Gosse nommen bÏjre gÏhtjebe, dellie ajve tjÏelkelaakan vuesiehtidh daate lea dov persovneles jÏenestimmie. Nomme ij vöörhkesovvh. JÏenestimmie maam learohke vadta Maanaj Veeljemisnie ajve vöörhkesávva skuvline ektine gusnie learohke vaadtsa, jÏh tjÏeltesne jÏh fylhkesne gusnie learohke orre. Daate dorjesávva ajve ihke mijjieh maektebe illedahkide veejnede aktegsskuvlijste jÏh tjÏeltedaltesisnie jÏh fylhkedaltesisnie. Ij guhte maehtieh daejredh maam akte maana jÏeneste Maanaj Veeljemisnie jis maana ij dam jÏjtje vueseht jallh dam jÏjtje jeahta.

Man âvteste ij illedahkem veejnieh mijjen skuvlese?

Jis vaenebh goh 50 maanah mah leah jÏenestamme, libie veeljeme ij illedahkem vuesiehtidh juktie seekere årrodh ij gåaredh maanah damtjijdh jÏh ektiedidh jÏenestimmieilledahkine gosse vaenie vadteme jÏenestimmieh.

Tjuara jÏenestidh akten vihties biejjien?

Maahta jÏenestidh måantan, skÏereden 6.b. raejeste duarstan, skÏereden 9.b. raajan ts. 16.00. Dellie jÏenestimmie steegkesávva jÏh Maanaj Veeljeme

ryöknedimmiem aalka. Bearjadahken, skÏereden 10.b. illedahkh bætieh – fulkede meatan nedtesæjrojne gåessie!

Man âvteste ij maehtieh jÏenestidh abpe tjÏjen?

Maanaj Veeljeme sæjhta maanah jÏh skuvlh astoem åadtjoeh jÏjnjem veeljemen jÏh politihken bÏjre lÏeredh jÏh eensi veeljemem darjodh man krÏrien bÏjre maam sæjhta dåarjoehtidh. JÏh dle lissie luste sjædta gosse jÏjtjehke veeljemevåhkoe båata njieljie biejjiejgumie jÏenestimmie jÏh vijhtede biejjie illedahkine!

Autentiseereme

Mijjieh iktesth barkebe ihke veeljemeilledahke edtja dan jaahkods sjÏdtedh goh gåarede, men dan âvteste veeljemelåhkoe ij gååvnesh 5. daltesen raejeste 10. daltesen raajan, libie aktem giehtjedimmiem dorjeme âvtelen baahtsemem åadtjoeh don digitaale jÏenestimmiegeegkese. Daate dorjesávva Feiden tjÏrrh jallh persovneles tjoevtenjinie mij âtnasávva ajve ikth, maam lohkehtæjja maahta sÏjjen learohkiedie vedtedh. Mijjieh dam darjoe juktie nuepiem gaertjedidh vielie goh ikth jÏenestidh.

Persovnevaarjelimmie /SPR

Redd Barna persovnevaarjelimmiem itjmieslaakan vaalta. Jalhts learohke jÏjtjemse autentiseerede jÏh sov nommem tjaala âvtelen jÏeneste, ij gåessie gih gåaredh learohken nommem ektiedidh dan rÏektes jÏenestæmman. Feide jallh tjoevtenje dutnjien ajve nuepiem vadta jÏenestidh. Learohke ij jÏjtjehke tjoevtenjinie jallh sov Feide-utniejinie jÏenesth. Learohke ajve jÏenestimmienuepiem rÏhpeste nedtesæjrose. Feide-utnie jallh tjoevtenje ij mijjen luvnie vöörhkesovvh, men tjeakoes bievnese vadta Maanaj Veeljeme-nedtesæjrose, mij soptseste dah eah maehtieh âtnasovvedh vielie mænngan lea jÏenestamme. Men daate bievnese ij jÏenestimmie ektine vöörhkesovvh.

UNIVERSELLE HAMMOEDIMMIE

Bahtsemenuapie (WCAG)

Nedtesæjroe lea evtiesovveme bahtsemenuapien prinisihpi mietie (WCAG,) jñ lea universelle hammoedimmiem áádtjeme. Dovne PC, Mac, nedtepreejre jallh mobijietellefovne maahta nedtesæjroem nuhtjedh. Redd Barna lea ulmien vööste barkeme ihke nedtesæjroe jñ sisvege edtjeh universelle hammoedimmiem utnedh, jñ daate sæjhta jiehtedh:

- Nedtesæjroe lea EU:n webdirektijve standaarden mietie 2.1 AA
- Filmh demokratijen bñjre teekstem, vuejnemetoelhkestimmiem jñ væhtagieletolhkestimmiem utnieh
- Gaajhkh filmh teekstem utnieh daaroengiesne
- Dah mah vuejnomeheaptoes aaj maehtieh valgomatem nuhtjedh
- Gaajhkh PDF-fijlh gáávnesieh sjeermelohkijinie

Nedtesæjrose bahtsemem átna ovnessie nedtelohkijistie jñ operatijvesysteemijste. Nedtesæjroe standaardh nuhtjie jñ átnoem formaatijste dokumenteerie gusnie plug-ins jñ jeatjah vijriedimmiem nedtelohkijisnie daarpesje. Learoevierhkie lea mñerhkelgovveme norsk standard nöörjen standaarden mietie NS 4180:2020 Læringsteknologi - Metadata for læringsressurser, gusnie ööhpehtimmiespesifihke jñtsevoeth kapihtelisnie 5.2.2. leah deavhteme dejnie nasjonaale learoesejkesjedaatabaasine maadthlierehtæmman, Grep (den nasjonale læreplandatabasen for grunnsopplæringen).

GYHTJELASSH Jñ VAESTIEDASSH

Guktie maanah funksjovnegiehpiedimmiejgumie maehtieh bahtsemem Maanaj Veeljemasse áádtjodh?

Maanaj Veeljeme lea gaajhkide maanide mah 5. klaassen raejeste dovne 10.klaassen raajan vaedtsieh. Mijjeh sijhtebe dan utnivejsetseles nedtesæjroem darjodh goh gáarede, guktie gaajhkh maanah, aaj maanah funksjovnegiehpiedimmiejgumie, maehtieh Maanaj Veeljemem nuhtjedh.

Guktie bahtsemem vadta nedtesæjrose jñ sisvegasse?

Redd Barna lea prinsihp fulkeme standaardinie bahtsemenuapan (WCAG). Mijjeh aaj viehkiem áádtje evtiedæjjijste jñ maanijste funksjovnegiehpiedimmiejgumie.



GñELH

Maam sisvegide jarkoestamme, jñ mejtie gñelide? Abpe sisvege lea gærjagiesne.

Daate sisvege lea aaj orredaaroen gñelesne, noerhtesaemien-, julevsamien jñ áarjelsamien gñelesne:

- Filmh demokratijen bñjre teekstem utnieh
- Uktsie krirrieprográmmh leah goh PDF-tjaatsegh
- Govhte politihkeles aamhtesh leah goh PDF-tjaatsegh
- Valgomate lea nedtesæjrosne
- Lohkehtæjjabñhkedimmie lea goh PDF

Væhtagieletolhkestimmie:

- Filmh demokratijen bñjre



GYHTJELASSH Jñ VAESTIEDASSH

Gusnie gaajhkem gaavnem maam joekehts gñelide jarkoestamme?

Maahtah abpe sisvegem gaavnedh maam jieniebidie gñelide jarkoestamme menytsiehkien nuelesne Gñelh. Lissine sijhth ovnessie sijjine nedtesæjrojne sáemies filmh vuejnedh teekstine jieniebinie gñeline. Maahtah bielieh sisvegistie aaj vedtedh goh PDF jieniebinie gñeline, dej gaskem krirrieprográmmh. Valgomate lea vijhte joekehts gñeline, jñ sáemies sisvegistie aaj maahtah jieniebinie gñeline gaavnedh.

Man ávteste abpe Maanaj Veeljeme ij leah gaajhkine gñeline Nöörjesne?

Mijjeh limh maaje sijhteme abpe nedtesæjroem evtiedidh gaajhkine byögkeles gñeline Nöörjesne, men ibie dam buektiehtamme beetnehvierhtiej jñ barkoefaamoen gaavhtan. Aarebi ij mij akt Maanaj Veeljemistie saemien gñelesne gáávnesamme jñ joekoen vaenie orredaaroen gñelesne, jñ daan jaepien libie prioriteereme ovnessie gñelide jarkoestidh. Redd Barna iktesth barkeminie beetnehvierhtieh jñ vierhtieh jarkoestimmide hoksedh.

EN:N MAANAKONVENSJOVNE

EN:n maanakonvensjovne lea gaskenasjonaale latjkoe maanaj reaktaj bñjre. Gaajhkh maanah jñh noerh vuelaen 18 jaepieh abpe veartenisnie doh seamma reaktah utnieh. EN:n maanakonvensjovne nõõrjen laakesne tjåådtje.

1. Maana-aaltere: EN:n maanakonvensjovne lea faamosne gaajhkide maanide vuelaen 18 jaepieh.

2. Ij naan sierredimmie: Gaajhki maanaj lea reakta ij sierredamme sjñdtedh sijjen jallh eejhtegi kultuvren, njaltjaklaerien, tjoelen, gielen, religijovnen, funksjovnegiehpiedimmien jallh mielen gaavhtan.

3. Maanan bööretjommesasse: Geerve almetjh edtjeh darjodh dam mij lea bööremes maanide

4. Staaten dñedte: Staaten lea dñedte gaajhkh maanah sijjen reaktah åadtjodh.

5. Eejhtegiebñhkedimmie: Eejhtegh reaktam jñh dñedtem utnieh maanide dejtje raeride vedtedh mejtie mielih maanah daarpesjeh juktie hijven utnedh.

6. Jielede jñh bæetje aejkie: Gaajhkh maanah reaktam utnieh byjjenidh, skearkagidh jñh bæetijem aejkiem utnedh.

7. Nomme jñh nasjonaliteete: Gaajhki maanaj lea reakta nommem utnedh jñh akten laantese govlehtovvedh, jñh sijjen eejhtegh damtedh jñh hoksem dejstie åadtjodh, dan gåhkese gåarede.

8. Identiteete: Gaajhki maanaj lea reakta jñjtsh identiteetem utnedh jñh åadtjodh årrodh gie lea.

9. Eejhtegigujmie årrodh: Gaajhki maanaj lea reakta sijjen eejhtegigujmie årrodh, men ij gosse daate ij leah hijven maanide.

10. Fuelhkine ektine årrodh: Gaajhkh maanah mah eah seamma laantesne årroeh goh sijjen eejhtegh, dej lea reakta gaskesem gåabpatjahkine utnedh jñh ohtsedidh ektesne årrodh.

11. Voelkehtimmie ålkoelaantese: Ij guhte luhpiem utnieh maanah luhpehts sov laanten sistie vaeltedh jallh dejtje ålkoelaantesne luhpehts hööltedh.

12. Sov mñelem jiehtedh jñh govlesovvedh: Gaajhki maanaj lea reakta sijjen mñelh jiehtedh jñh

baajnehtimmiefaamoem utnedh aamhtesinie mah leah dej bñjre.

13. Soptsestimmiereakta: Gaajhki maanaj lea reakta gaavnedh, åadtjodh jñh bñevnesh geerjehtidh, dan guhkiem daate ij jeatjah reaktaj vööste strñjrh.

14. Ussjedimmie- jñh religijovnefrñjjevoete: Gaajhki maanaj lea reaktah jaehkedh jñh ussjedidh dñsse maam jñjtsh sijhtieh, jñh ååktemem dan åvteste åadtjodh.

15. Organisasjovnefrñjjevoete: Gaajhki maanaj lea reakta meatan årrodh organisasjovnine jñh gaavnedimmie.

16. Privaaete jielede: Gaajhki maanaj lea reakta privaaete jieliedasse.

17. Bñevnesh jñh medija: Gaajhki maanaj lea reakta bñevnesh åadtjodh mah leah maanide sjñehtedamme jñh vaarjelimmiem åadtjodh bñevnesi vööste mah skaarese sjñdtieh.

18. Eejhtegedñedte: Gaajhki maanaj lea reakta bijjiedimmie åadtjodh gåabpagihtie eejhtegijstie jis gåarede.

19. Vaarjelimmie: Ij guhte luhpiem utnieh fysiske- jallh psykiskelaakan maanah skaaroetidh jallh dejtje bñajhtoehlaakan nuhtjedh.

20. Maanah mah eah fuelhkine årroeh: Gaajhkh maanah mah eah sijjen eejhtegigujmie årroeh, reaktam utnieh vaarjelimmiem jñh viehkiem åadtjodh.

21. Adopsjovne: Gaajhkh maanah mah adopteereme sjñdtieh, edtjeh yearsoe årrodh daate dorjesovveme dej buaratjommesasse.

22. Baataræjjamaanah: Gaajhkh maanah mah leah baataræjjah reaktam utnedh dam viehkiem jñh vaarjelimmiem åadtjodh maam daarpesjeh.

23. Maanah funksjovneheaptogujmie: Gaajhkh maanah psykiske jñh fysiske

funksjovnegiehpiedimmiegujmie reaktam utnieh sjñhteladtemasse, guktie maehhtieh meatan årrodh, skearkagidh jñh lierehtimmiem utnedh seammalaakan goh jeatjah maanah.

24. Healsoe: Gaajhki maanaj lea reakta akten hijven healsoefaalenassese.

25. Maanah foestehøjmine jallh institusjovnine: Gaajhkh maanah mah eah sijjen eejhtegigujmie årroeh, reaktam utnieh dñarjoem åadtjodh jñh yearsoe byjjenimmiem utnedh. Edtja jaabnan vuarsasjidh mejtie dñhte lea maanan buaratjommesasse.

26. Ekonomeles viehkie: Gaajhki maanaj lea reakta ekonomeles veahkan, jis eejhtegh eah nuekie beetnegh utnieh dejtje yearsoe jñh hijven byjjenimmiem vedtedh.

27. Jieledestandaarde: Gaajhki maanaj lea reakta nuekie hijven jieledestandardem utnedh, guktie dah maehhtieh skearkagidh jñh aarkebiejjiem utnedh mij mñelem vadta.

28. Skuvle: Gaajhki maanaj lea reakta skuvlem vaedtsedh jñh ööhpehtimmiem vaeltedh.

29. Hijven skuvle: Gaajhki maanaj lea reakta hijven skuvlem vaedtsedh, gusnie åadtjoeh joekehtslaakan skearkagidh jñh ååktemem åadtjoeh almetjereaktaj, eatnemen jñh joekehts kultuvri åvteste.

30. Aalkoeåålmegh jñh unnebelåhkoeh: Gaajhkh maanah aalkoeåålmegijstie jallh unnebelåhkojste reaktam utnieh mubpiegujmie ektine sov dñæhesne jñjtsh gñelem soptsestidh, jñjtsh kultuvrem jñh jñjtsh jaahkoem utnedh.

31. Stååkedimmie jñh astoeaejkie: Gaajhki maanaj lea reakta stååkedidh, astoeaejkien utnedh jñh liegkedidh jñh meatan årrodh tjeahpoe- jñh kultuvrejeliedisnie.

32. Barkoe: Gaajhki maanaj lea reakta barkoe ij edtjeh skuvlem jñh healsoem baajnehtidh. Barkoe ij

edtjeh vaarege jallh skaaroehhtiks årrodh.

33. Narkotika: Gaajhki maanaj lea reakta vaarjelimmiem åadtjodh narkotikan vööste.

34. Seksuelle nuhteme: Gaajhkh maanah edtjeh vaarjelimmiem utnedh seksuelle nuhtemen jñh bñajhtoeh åtnoen vööste.

35. Voelkehtimmie: Voelkehtimmie jñh doekeme maanijste leah luhpehts.

36. Vaarjelimmie nuhtemen vööste: Gaajhkh maanah edtjeh vaarjelimmiem utnedh nuhtemen vööste mij mahta skaaroehhtiks årrodh.

37. Faangkegætje, bysvehtse jñh tortuvre: Gaajhkh maanah mah laakem miedtielamme, reaktam utnieh bysvehtse ij edtjeh skaaroehhtiks årrodh, jñh faangkegætje åtnasåvva goh minngemes raerie. Ij edtjeh gñæssie gñannah maanah gñetedidh vestieslaakan jallh unnebevyörtegslaakan.

38. Maanah dñarosne jñh vigkesne: Gaajhki maanaj lea reakta vaarjelimmiem utnedh dñaraan jñh vigkien vööste. Maanah eah edtjeh gñæssie gñh dñaraanñerine åtnasovvedh.

39. Viehkie: Gaajhkh maanah mah maam akt geerve jallh skaaroehhtiks dñåjreme, reaktam utnieh viehkiem åadtjodh.

40. Meadtoe: Gaajhkh maanah mah laakem miedtelamme, reaktam utnieh gñetedovvedh ååkteminie jñh rñektesvoetine.

41. Gosse jeatjah laakh leah buerebe: Jis jeatjah nasjonaale jallh gaskenasjonaale laakh leah buerebe maanide, dah edtjeh fulkesovvedh sijjeste EN:n maanakonvensjovne.

42. Daajroe: Gaajhki maanaj lea reakta EN:n maanakonvensjovnem jñh sijjen reaktah damtedh. Staate edtja maanaj reaktah æhpiep darjodh gaajhkide maanide jñh geerve almetjidie.

TIPSH JEATJAH VIERHTIDE

Stoerredigkie: www.stortinget.no

Saemiedigkie: www.sametinget.no

Nöörjen maana- jñh noeresiebriefj Laanteraerie: www.lnu.no

PRESS – Redd Barna noerh: www.press.no

Ungdommens yrtingsfrihetsråd: <https://frittord.no/nb/aktuelt/ja-til-flere-unge-stemmer-i-den-offentlige-debatten-fastslar-rapporten-til-ungdommens-yrtingsfrihetsrad>

Demokrateles riejriesvoete tjerteviedtjen jñh antissetismen vööste: www.dembra.no/

Wergeland-jarng, demokratijelierehtimmie Utöyesne: <https://nor.theewc.org/2020/04/27/ressurser-fra-demokrati-laering-pa-utoya/>

EN-ektiedimmie: www.fn.no



Redd Barna

Redd Barna akten veartenen ävteste barka gusnie gaajkhk maanah bierkenieh, leah jearsoe jñh sijjen reaktah äadtjoeh. Mijjeh maanaj ävteste jñh maanajgumie barkebe vielie goh 120 laantine, jñh dan gaavhtan Redd Barna lea veartenen stööremes maanareaktaorganisasjovne.

www.reddbarna.no/skole

Vuartesjh Redd Barnan skuvlesæjrojde gusnie vielie namhtah ööhpehtimmiematerijelle:

- EN:n maanakonvensjovne jñh EN:n nænnoesvoeteulmieh
- Nedtevihte jñh digitaale vuarjasjimmiefaamoe
- Ij guhte älkoelisnie - jearsoe klaassebyjresi jñh learohkebaajnehtimmien bñjre
- Daajroe jñh nähkehtimmie seksuelle daaresjimmijste jñh vædtsoesvoeteste

Maanaj Veeljemasse Redd Barna sæjhta joekoen juvnehtidh klaassh vielie berkieh daejnie:

- Learohkeraeriegietegærjah
- Magijeles klaassetjiehtjele – ij-sjerredimmie